

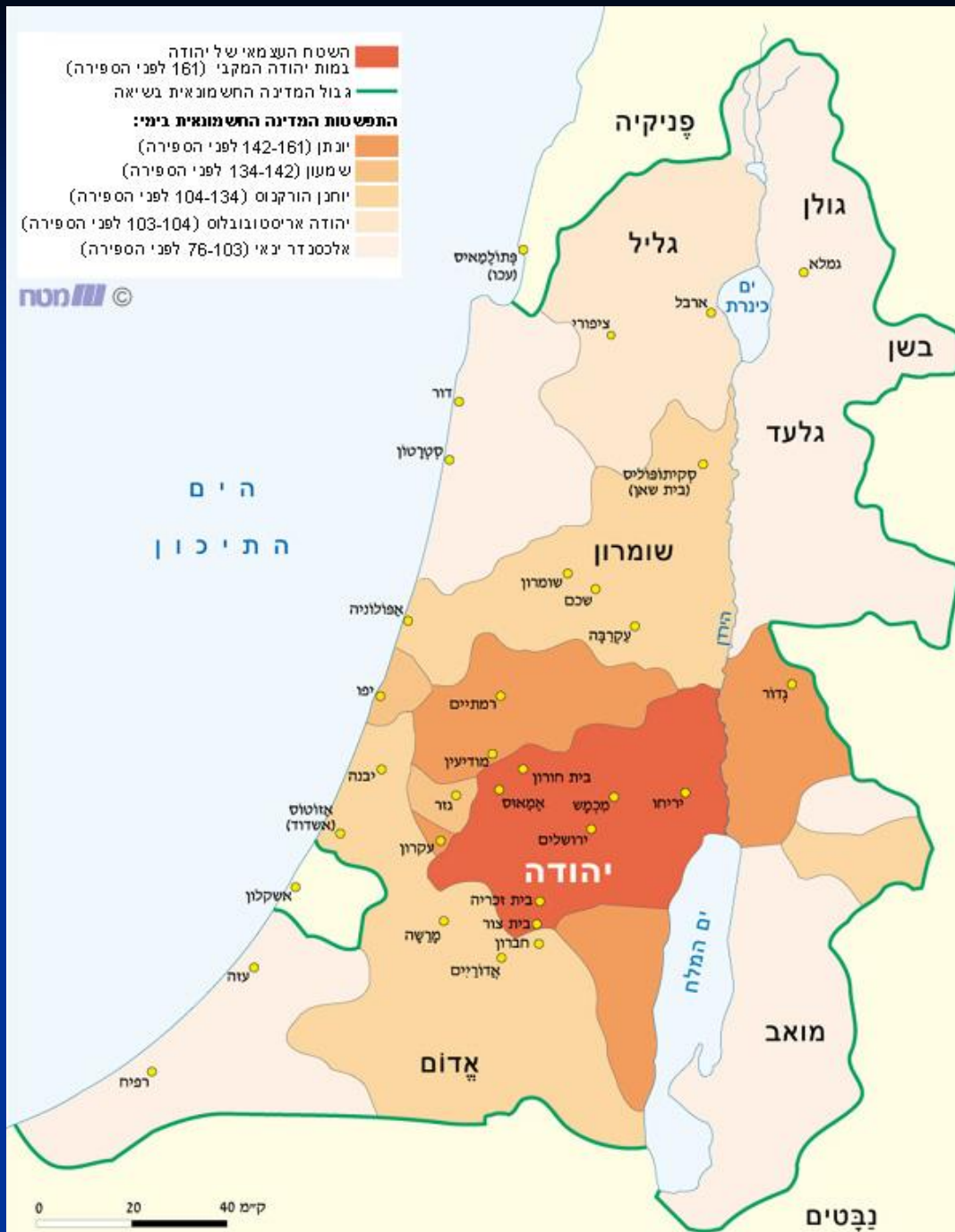
ציר זמן

ציר זמן של ההיסטוריה של עם ישראל

המדינה החשמונאית של יהודה המכבי

המדינה החשמונאית בשיא גודלה

הלל ניוזם

נוצר ע"י
דוד לוי

האימפריה הפרסית

במאות ה שישית והחמישית לפנה"ס נאבקו ביניהן שתי מעצמות על השלטון באותו אזור, הפרסים והיוונים, ומי שניצח בשלב זה היו הפרסים.

האימפריה הפרסית בשיאה

THE PERSIAN EMPIRE

490 B.C.

SCALE OF MILES

0 100 200 300 400

KEY

Limits of the Persian Empire ———

Route of Xenophon and the 10,000 - - - - -

מקדוניה

במאה הרביעית לפנה"ס, קמה בצפון יוון ממלכה אדירה-מקדוניה.

מלך מקדוניה, פיליפוס, שאף להשיג שתי מטרות, שמעולם לא הושגו עד אז:

1. לאחד את כל יוון תחת שלטון אחד, שלטון מקדוניה.
2. לצאת למלחמה נגד פרס, להביס אותה, ולהשתלט על שטחיה.

המטרה הראשונה הושגה בשנת 338 לפנה"ס. מקדוניה גברה על ההתנגדות מצד שאר ערי יוון, וכפתה איחוד על יוון כולה.

המלך פיליפוס זימן את נציגיהן של כל ערי יוון וכרת איתם ברית למלחמה בפרס ושחרור הערים היווניות הכבושות ע"י פרס, באסיה הקטנה.

אלכסנדר מוקדון

בעיצומן של ההכנות למסע המלחמה הגדול נגד פרס, נרצח פיליפוס ולשלטון עלה בנו, אלכסנדר.

מבחנו הראשון של אלכסנדר

לאחר עלייתו לשלטון, ערים יווניות רבות מרדו בשלטונו והוא דיכא המרידות באכזריות. את העיר תבאי, מנהיגת המרד, הוא ציווה להרוס עד היסוד ואת כל תושביה הורה למכור לעבדות. בעקבות זאת נכנעו שאר הערים.

לאחר מכן נערך אלכסנדר למלחמה כנגד פרס.

מטרותיו של אלכסנדר

1. כיבוש צבאי
2. כיבוש תרבותי: מיזוג כל העולם לחברה אחת, המבוססת על תרבות יוון.

אלכסנדר מוקדון

מסע המלחמה של אלכסנדר 'הגדול' נחל הצלחה מדהימה, שכמותה לא נודעה בהיסטוריה:

- בשנת 323 לפנה"ס ניצח את מלך פרס, דריווש השלישי, וכבש את אסיה הקטנה
- לאחר מכן המשיך דרומה, חלף בארץ ישראל וכבש את מצרים.
- משם המשיך מזרחה אל פרס עצמה.
- בשנת 327 לפנה"ס הגיע צבאו של אלכסנדר עד הודו!

בשנת 323 לפנה"ס מת אלכסנדר מוקדון (שנקרא גם אלכסנדר הגדול) ממחלה, והוא בן 33 בלבד.

יורשיו של אלכסנדר

על ממלכתו האדירה של אלכסנדר מוקדן פרצה מלחמת ירושה בין שלושת מצביאיו הבכירים.

אנטיגונוס ← קיבל את יוון

סלווקוס ← את ארצות אסיה (הממלכה הרחבה ביותר)

תלמי ← את מצרים ובהמשך את ארץ ישראל, ודרום סוריה.

המשמעות מבחינת היהודים ביהודה:
הסתיימה תקופת השלטון הפרסי והחל השלטון היווני.
השלטון של תלמי ובניו בארץ ישראל (בית תלמי) נמשך כ-100 שנים.
בשנת 200 לפנה"ס נכבשה הארץ על ידי בית סלווקוס.

התרבות ההלניסטית

אלכסנדר הגדול רצה למזג את המערב והמזרח לחברה אחת, שבה עמים שונים ותרבויות שונות ירכיבו חברה אחת, המבוססת על התרבות היוונית, שכונתה: התרבות ההלנית.

במהלך כיבושיו גילה אלכסנדר פתיחות תרבותית שהולידה תרבות חדשה, בה היוונים משפיעים על תרבויות המזרח אך גם מושפעות מהן.

תרבות זו נקראת: **התרבות ההלניסטית**

העולם שכבש ואוחד תחת שלטונו נקרא: **העולם המיושב**.

מאפייני התרבות ההלניסטית

► תרבות אוניברסאלית

► התרבות ההלניסטית מיזגה יסודות יוונים ויסודות מזרחיים.

► התרבות ההלניסטית לא הדגישה את מוצאו של האדם אלא את החינוך ופנתה לכל אדם באשר הוא:
כל מי שזוכה לחינוך מתאים, יכול לראות את עצמו כבן התרבות ההלניסטית.

התרבות ההלניסטית הציגה את עצמה כאוניברסאלית:

(1) מעצם זה שהיא מיזגה בתוכה תרבויות שונות

(2) מעצם זה שהממלכה שכבש אלכסנדר מוקדון הקיפה כמעט את כל העולם המוכר עד אז.

מאפייני התרבות ההלניסטית

השפעות מערביות מובהקות

► ייסוד פוליס במזרח

יוון הייתה מחולקת לערי-מדינה, שנקראו פוליס.

פוליס- עיר מדינה מוקפת חומה, שסביבה אזורים חקלאיים השייכים לה.
האזרחות בפוליס- ניתנה רק לגברים בני המקום, והעניקה זכויות פוליטיות.
ריבונות- כל פוליס הייתה ריבונית בשטחה והחלטות בפוליס התקבלו על פי רצון האזרחים בלבד.

מוסדות- מועצה

אספת עם

מקדש

גימנסיון - מוסד חינוכי וספורטיבי לנערים צעירים

אפביון- מוסד חינוכי למתבגרים, שהכשיר לקבלת אזרחות.

בעלי המשרות בפוליס נמנו עם מקורבי המלך, ובכל פוליס חשובה חנה צבא מטעם המלך.

מאפייני התרבות ההלניסטית

השפעות מערביות מובהקות

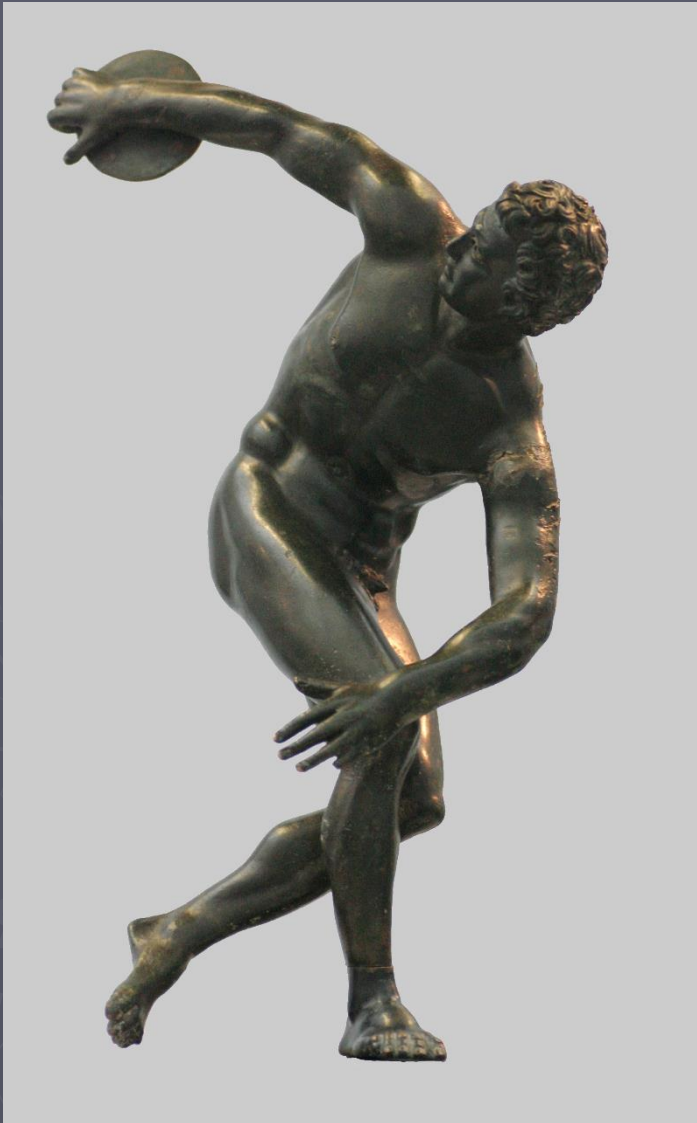
► ייסוד פוליס במזרח

לאחר כיבוש המזרח בידי יוון, מתיישבים יוונים הקימו פוליס רבות ברחבי הממלכה, הנקראות: **פוליס הלניסטיות**. הפוליס ההלניסטיות היו דומות ליווניות, אך גם היו ביניהן הבדלים.

שוני	דמיון
הפוליס ההלניסטית הייתה גדולה בהרבה בשטחה	מוסדות דומים: מועצה, אספת עם, גימנסיון, אפביון
הפוליס היוונית הייתה ריבונית ההלניסטית הייתה כפופה למלך ושילמה לו מסים	חגיגות דומות דמיון בפסלים שהוצבו בפוליס
	תחרויות ספורט דומות

מאפייני התרבות ההלניסטית

השפעות מערביות מובהקות

► החדרת תרבות הספורט

בתרבות היוונית, הספורט נחשב כאחד מהיסודות לפיתוח האישיות.

רכישת מיומנויות ספורטיביות נתבעה מכל אזרח.

אחת לארבע שנים נערכה אולימפיאדה, בה השתתפו כל הפוליס ביוון.

אחד מסממני התרבות ההלניסטית היה הפצת תרבות הספורט בקרב עמי המזרח, ובמיוחד בפוליס החדשות שהוקמו.

מאפייני התרבות ההלניסטית

השפעות מערביות מובהקות

► הפצת הלשון היוונית

סיבות להפצת השפה:

רצון להידמות ליוונים - חלק גדול מבני המעמדות העליונים במזרח ביקשו להידמות למתיישבים היוונים ולכן למדו יוונית ואף קראו לעצמם בשמות יוניים.

שפה בינלאומית - יוונית נחשבה כשפה הבינלאומית של העולם המיושב וכשפת התרבות, וידעתה העידה על מעמדם ושאיפותיהם של דובריה.

המסחר הבינלאומי - התפשטות המסחר סייעה להפצת השפה, מאחר והמסחר קישר וחיבר בין עמים שונים, שנאלצו למצוא שפה משותפת.

מאפייני התרבות ההלניסטית

השפעות מזרחיות מובהקות

מעמד המלך- במזרח נחשב המלך לאל או לבן האל וזכה לכבוד אלים.

תפיסה זו מנוגדת לתפיסה היוונית, שראתה בפוליס המשותפת את צורת השלטון הראויה.

אלכסנדר מוקדון הושפע מהתפיסה המזרחית ודרש שיראו בו אל, ואף הוכתר ע"י כוהני מצרים לבנו של האל המצרי אמון. גישה זו הונחלה לדורות הבאים, ומעמדו של המלך היה כמעט כמו של אל:

- פסלי המלך הוצבו במקומות קדושים

- הועלו לכבוד המלך קורבנות כפי שנהוג היה להקריב לאלים

- נערכו חגיגות ותחרויות לכבודו של המלך.

מאפייני התרבות ההלניסטית

השפעות מזרחיות מובהקות

מרכזיות הדת ומעמד כוהני הדת

הפוליס ההלניסטיות העמידו את הדת במקום מרכזי יותר מאשר ביוון.

חגים דתיים- החגים הדתיים נחגגו בפאר רב, בתהלוכות ותחרויות ספורט.

מעמד הכוהנים- בניגוד ליוון, בה כל אזרח בפוליס יכול היה לשמש ככוהן דת, בפוליס ההלניסטיות עבר תפקיד הכהונה בירושה והטקסים הדתיים נוהלו רק על ידי מי שנחשבו לשכבת הכוהנים.

מאפייני התרבות ההלניסטית

השפעות גומלין בין המזרח למערב

■ **מסורות דתיות חדשות** - נוצרו מסורות דתיות חדשות

שמיזגו בין האלים היוונים ופולחניהם לבין אלי המזרח ופולחניהם. למשל, האל בעל זוהה עם זאוס היווני, אלת הפריון של המזרח, עשתורת, זוהתה עם אפרודיטה היוונית.

מאפייני התרבות ההלניסטית

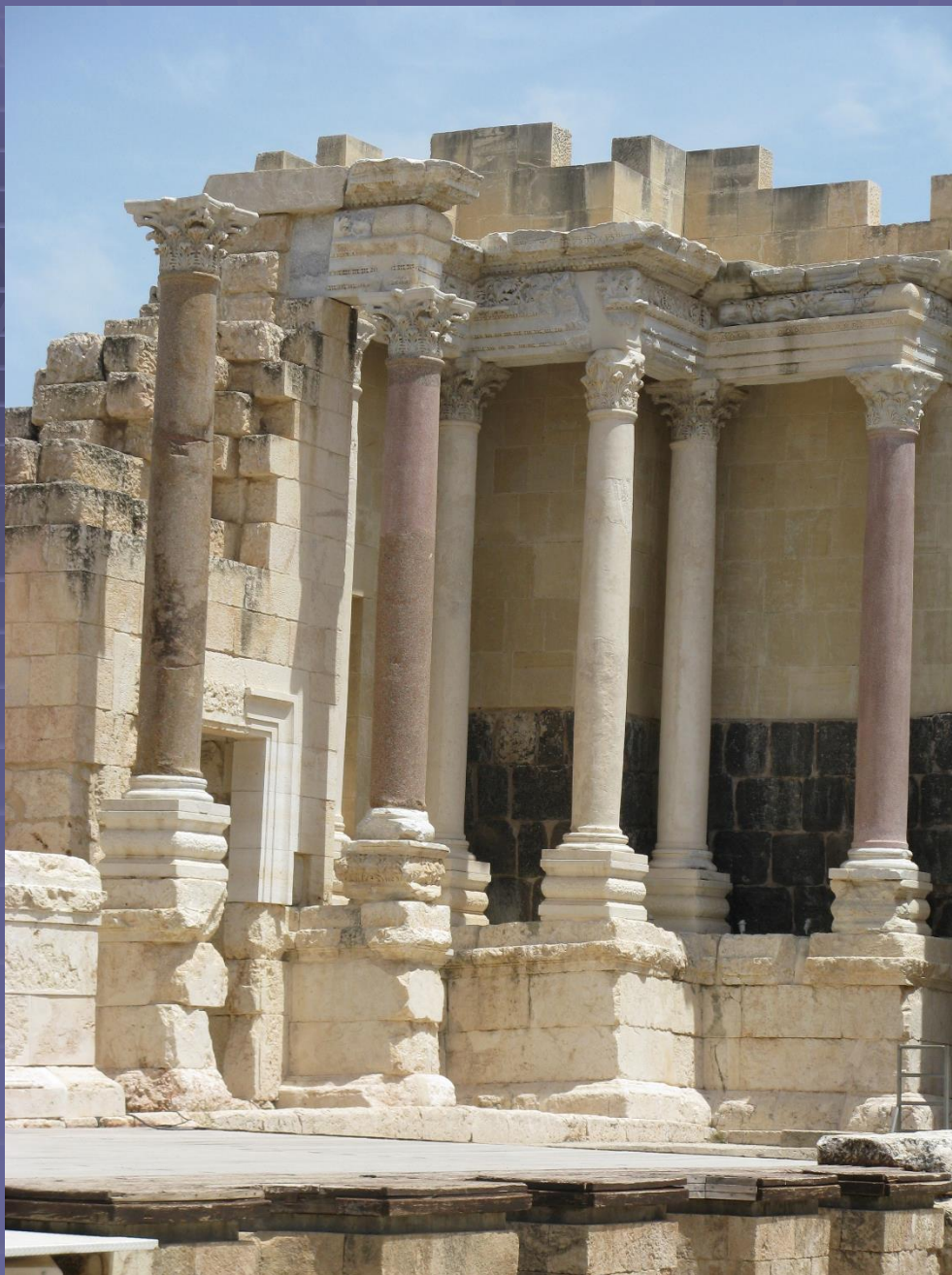
השפעות גומלין בין המזרח למערב

אומנות ובנייה

- השליטים ההלניסטים בנו מקדשים בסגנון אשר מיזג את שתי התרבויות: המבנה עצמו נבנה בדרך כלל בסגנון מזרחי מקומי ועליו נבנו תוספות בנייה בסגנון יווני.

הפרתנון באיקטינוס

התיאטרון בבית שאן

מבנה קבורה
הלניסטי
בתורכיה

יד
אבשלום
קבר יהודי
בירושלים
מהמאה
הראשונה
לפנה"ס

גלגל
המזלות
בעיר
רומא

ומה עם
 היהודים?
 לא תעשה לה
 פסל וכל
 תמונה אשר
 בשמים ממעל
 ואשר בארץ
 מתחת ואשר
 במים מתחת
 לארץ בית
 הכנסת
 בבית אלפא

מאפייני התרבות ההלניסטית

השפעות גומלין בין המזרח למערב

■ **הפילוסופיה** - הפילוסופיה ההלניסטית מיזגה בין מזרח ומערב:

- **הפילוסופיה היוונית** עסקה בין היתר בנושאים מדיניים כגון: -
 - השלטון הראוי במדינה
 - מעמד החוק
 - המבנה החברתי הרצוי

הפילוסופיה ההלניסטית הושפעה מאד מחכמת יוון, אך **העמידה במרכז לא את הפוליס אלא את האנושות כולה.**

דוגמא למיזוג זה: **הפילוסופיה הסטואית**, שהעמידה במרכז את חוקי הטבע, המשותפים לכל בני האדם, ודרשה מהאדם לקבל את השינויים שחלים בחיים בשוויון נפש.
הפילוסופים הסטואים חלמו על מדינה כלל עולמית, בה חיים כל האנשים בשוויון ובאחוה.

מאפייני התרבות ההלניסטית השפעות גומלין בין המזרח למערב

מאפייני התרבות ההלניסטית

העיר ההלניסטית המרכזית הייתה **אלכסנדריה** שבמצרים.

- נוסדה ע"י אלכסנדר מוקדון ונקראה על שמו

- התפתחה **למרכז התרבות והמדע החשוב ביותר** בעולם ההלניסטי:

הוקם בה **מוזיאון**

הוקם **מרכז למחקר וללימוד**

הוקמה **הספרייה הגדולה ביותר בעולם** העתיק

באלכסנדריה פעל האסטרונום המפורסם תלמי, אשר היה הראשון שטען כי העולם הוא עגול, והשפעתו נמשכה יותר מכ-1300 שנים.

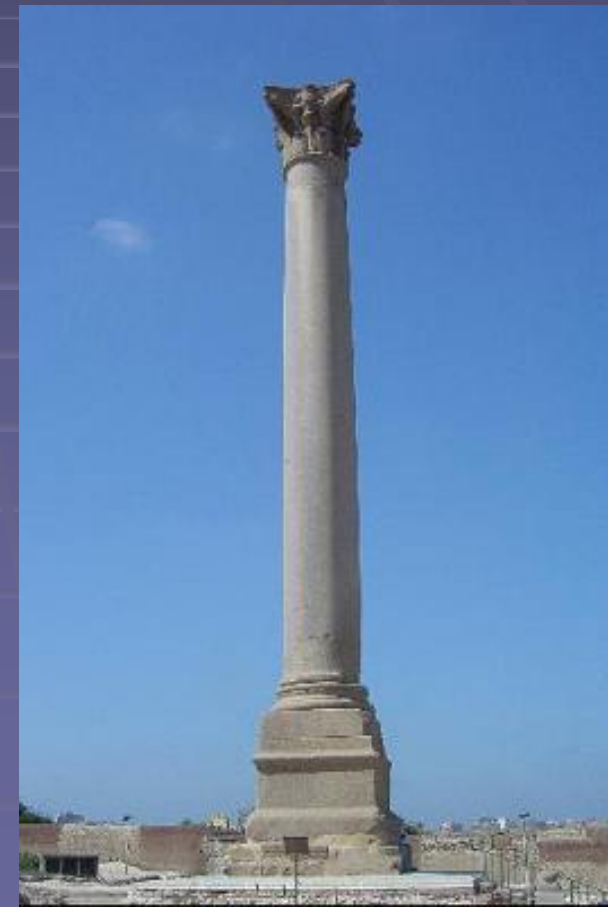
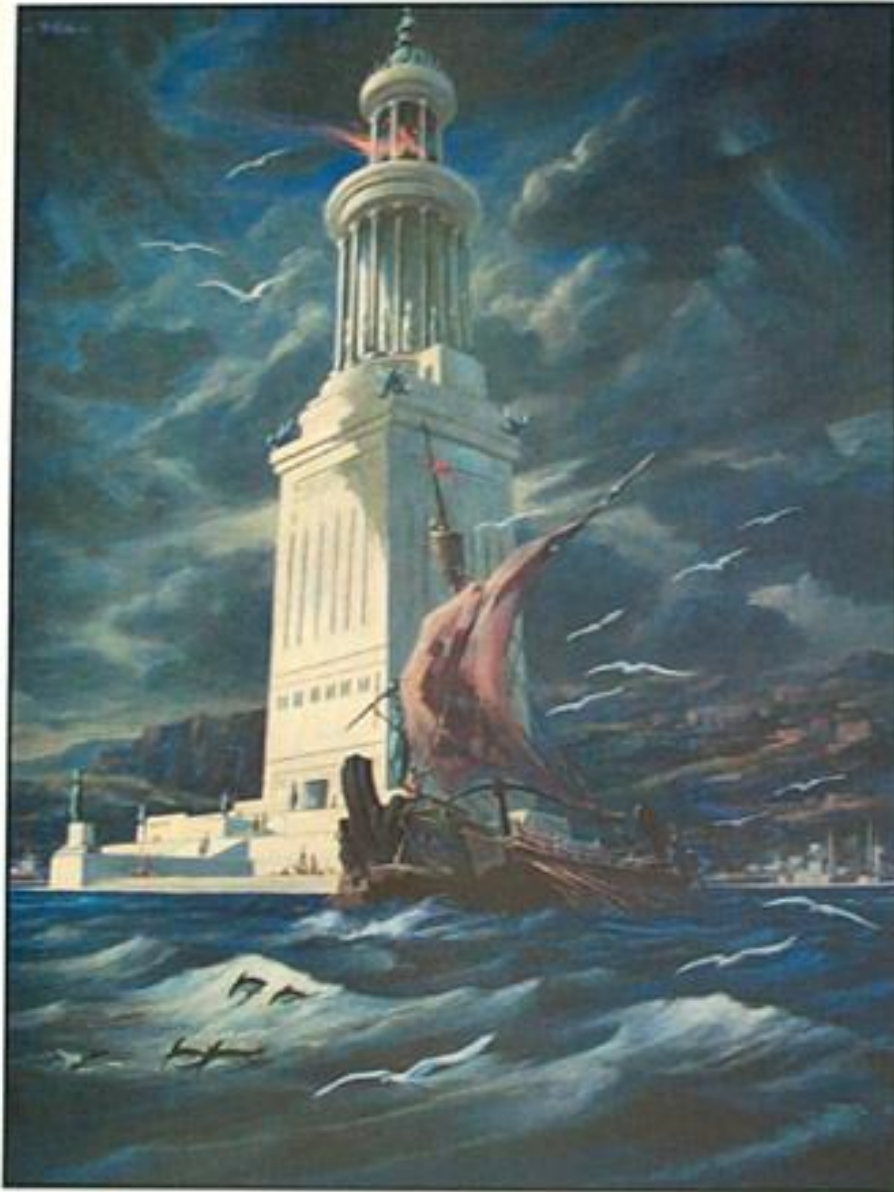

אלכסנדריה ממוקמת בקצה
הדלתא של הנילוס

התיאטרון הרומי באלכסנדריה

המגדלור באלכסנדריה
נחשב לאחד משבעת
פלאי העולם העתיק

עמוד פומפיי

לסיכום...

העולם המיושב, העולם ההלניסטי, היה עולם אוניברסאלי שבו ניתנה הזדמנות כמעט לכל אדם, ללא קשר למוצאו, ולכל רעיון ודת.

התרבות ההלניסטית הייתה:

- תרבות חדשה אשר שילבה בין כולם
- תרבות שאינה מחולקת עוד ליוונים וברברים
- תרבות שאינה מחולקת לפוליס השונות זו מזו
- תרבות המקבלת את השוני ומבקשת ליצור עולם חדש ושוויוני.